

Vagyon: élet vagy véték?

Lekció: Mt. 25.31-46

2013. szept. 22.

Textus: Péld. 10.16, 11.10-11, 11.26, 14.31, 19.17, 3.9-10, 3.27-28, 24.11-12, 22.2, 22.9, 28.27, 21.13, 18.23

„Az igaznak a keresetéből élet lesz, a bűnösnek a jövedelméből véték.” – olvastuk mindjárt az első bölcsmondásban. A bibliai bölcsességirodalom szerint tehát nem az a fő kérdés, hogy mennyi jövedelmünk, milyen mértékű vagyonunk van, hanem az, hogy amink van, az milyen célt szolgál. A múlt alkalommal a szegénység és gazdagság témájában azt láttuk, hogy a gazdagság önmagában nem rossz, de könnyen eltorzít bennünket; az ítélőképességünket, az értékrendünket, és a nálunk kevesebbél bírókhoz való hozzáállásunkat. Mindez odavezeti a bölcsét, hogy azért imádkozik, hogy ne adjon neki Isten se gazdagságot, se szegénységet; mert ha meggazdagodik, könnyen feleslegesnek tartja Istent, ha pedig elszegényedik, attól tart, keserűségében fogja megtagadni őt. De a bölcs ember az, aki Istent minden körülmények között szereti és tiszteli.

A mai témánk ezen a ponton folytatja a vagyonhoz való viszonyunk kérdéseinek felvetését. A Példabeszédek könyve által bemutatott bölcs, azaz igaz és istenfélő ember egyik megkülönböztetője nem az, hogy vagyonos vagy kevésbé vagyonos, hanem az, hogy hogyan él mindazzal, amije van. Az igaz keresete igazságot szolgál, és ezért életet ad, a gonosz vagyona bűnt szolgál, és ezért halált okoz. A ma olvasott bölcsmondások ezt fejtik ki bővebben. Mit szolgál, amink van? Igazságosságot, és ezáltal életet, vagy csak magunkat, senki mást, és ezáltal a bűnt és a pusztulást? A Példabeszédek könyve arra hív, hogy mindenünkkel munkáljunk igazságosságot a világban. Ezt három kérdés köré csoportosítva fejtem ki: 1. Miért fontos az igazságosság? Miért gyakoroljuk azt? 2. Hogyan cselekedjük az igazságosság cselekedeteit? 3. Ki az az ember, aki igazságosságot cselekszik?

I. Miért fontos az igazságosság? Miért gyakoroljuk azt?

Ezekre a kérdésekre válaszként két masszív, azaz újra és újra visszatérő gondolata van a Példabeszédek könyvének. Ráadásul e két érvet ritkán tartják egyformán fontosnak ugyanazok az emberek – de milyen jó, hogy a Biblia együtt tartja őket!

Az első a közösség, a társadalom jóléte. A bibliai bölcs előtt egy, az igazságosságot gyakorló társadalom áldásai állnak. Nem azt mondja, hogy megszületik majd az utópisztikus társadalom, ahol mindenkinek ugyanannyija van. A Biblia realista, és Jézus maga is idézi az Ószövetség ide vonatkozó állítását: „*a szegények mindig veletek lesznek.*” (Jn. 12.8; 5Móz. 15.11) De éppen ezért nem mindegy, hogy igaz vagy bűnös módon élnek a tehetősebbek a javaikkal. Annyira nem mindegy, hogy az egyik bölcsmondás szerint ujjongás tölti be a várost, ha az igazak kerülnek többségbe: „*Vigad a város az igazak javán, és ujjong a bűnösök pusztulásán. A becsületesek áldása építi a várost, de a bűnösök szája romlásba dönti.*” Eszerint ha az igazak és becsületesek – amihez hozzátartozik az igazságosság gyakorlása a bibliai felfogás szerint – gyarapodnak, az az egész közösségnek a hasznára van. Ha az igazak javai a közösséget szolgálják, akkor keresetükből élet lesz. Amennyiben azonban a

bűnösök gyarapodnak, keresményük csak a további elszegényedéshez járul hozzá. Ezért mondja a bölcs: „*Átkozza azt a nép, aki búzáját visszatartja, de áldás száll annak a fejére, aki eladja.*” Itt arról az igen befolyásos emberről van szó, akinek kezében van a piac. Ha visszatartja a búzát, azért teszi, hogy ezzel az árakat felferje, aminek következtében ő gyarapszik – de a közösség, különösen a szegényebbek, átkozni fogják a nevét. Lehet úgy gyarapodni, hogy mások egyre szegényebbek lesznek, és lehet úgy gyarapodni, hogy abból áldás és élet fakad – hívja fel a figyelmet a bölcs. Ezért nem mindegy, hogy növekszik vagy csökken egy országban a szegények és gazdagok közötti szakadék. És azt kell mondanunk, hogy a világban, általánosságban inkább növekszik ez a szakadék. A növekvő vagyon növekvő nyomort és kiszolgáltatottságot termel. Ezért hangsúlyozza a Biblia az igazságosság cselekedeteit: az igaz ember szeme előtt kell, hogy tartsa a közösség jólétét. Ezért olyan fontosak az igazságosság cselekedetei.

A másik érv teológiai: Isten szíve, Isten lénye miatt kell gyakorolni az igazságosságot. Miért? Azért, mert a gazdagok és szegények egymásnak feszülésében Istent a védtelenek oldalán találjuk: „*Aki elnyomja a nincstelent, gyalázza Alkotóját, aki pedig könyörül a szegényen, az dicsőíti.*” Radikális kijelentés, hiszen a horizontálist vertikálisan értelmezi, a társadalmi-szociális érzékenységet szétszakíthatatlanul köti össze a vallási-spirituális oldallal. Ha azt gondolod, hogy Isten is megveti, lenézi, utálja a szegényt, a nyomorultat, súlyosan tévedsz: ő nem hogy nem közömbös, hanem úgy azonosul azzal az emberrel, mint annak alkotója. Mint teremtő, akinek értékes a teremtménye, és aki szereti azt. Szegénységében, nyomorúságában, kiszolgáltatottságában. Mert igazán senki sem tudhatja, csak az alkotó, hogy az egyik miért szegény, a másik miért nem. Ezért, ha könyörülsz az elesetten, Istent dicsőíted, mondja. Sőt, továbbmegy, és bevonja Istent a pénzügyi tranzakciókba: „*Aki könyörül a nincstelenen, az ÚRnak ad kölcsön, mert ő megtéríti jótéteményét.*” Istennek annyira fontos az igazságosság cselekedete, hogy visszatéríti azt. Aki a rászorulókat megsegíti, az őt segíti, és ő azt visszatéríti – valamilyen formában.

Miért gyakoroljuk az igazságosságot? A város java, jóléte miatt (hogy vigadjon a város), és hogy dicsőítsük Istent. A Biblia e kettőt összeköti. Ha te az egyik oldalról érkezve egyetértesz azzal, hogy szolgálni kell mások javát, ha te csak a város javát látod, akkor ez kihívást intéz hozzád: kész vagy-e meglátni, megismerni azt az Istent, aki a szegények mellé áll? Ha pedig csak Istent akarod szolgálni, még nagyobb kihívással nézel szembe: kész vagy-e szolgálni a szegényt, aki mellé Isten állt?

II. Hogyan cselekedjük az igazságosság cselekedeteit?

Hogyan élünk a meglévő vagyonnal, hogy abból élet legyen? Ha egy szóval kívánunk erre a kérdésre válaszolni, azt mondjuk: feltétel nélkül. Az igazságosság cselekedeteinek gyakorlása feltétel nélküli – hogyan lenne az, ha annak elhagyása Isten gyalázása, annak cselekvése Isten dicsőítése? Ezt a feltétel-nélküliséget három pontban fedezhetjük fel a bölcsmondások alapján.

Az első, hogy az igazságosság gyakorlása elsődleges kell hogy legyen: „*Tiszteld az URat vagyonodból és egész jövedelmed legjavából, akkor bőségesen megtelnek csűreid, és must árad sajtóidból.*” Az előzőekből világos, hogy a vagyonunkból, ill. inkább a vagyonunk által Istent tisztelni, megbecsülni nem kizárólag az ő céljaira való

adakozást foglalja magában, hanem a rászorulókat segítését is. Az alapvető bibliai rend szerint az, amit Istennek szánunk, az a jövedelem „legjava”, az annak első és legjobb része. Tehát nem a maradék, amiből, ha van maradék, jut Istennek. Azért van ez így, mert amit az Úrnak adunk, azt fejezi ki, hogy mindenünk az övé. Természetesen az is, amit a saját céljainkra fordítunk – és nincs ebben semmi rossz, hiszen azért adja, hogy éljünk belőle hálaival. De az adakozásunkban, a tizedfizetésünkben bibliai mérce szerint először Istennek adunk – és az utána megmaradóból élünk. Ha az igazságosság gyakorlása ide kapcsolható, hiszen azzal Istent dicsőítjük, akkor az nem valami „extra jótevénytudás”, hanem alapvető prioritás. Ezért feltétel nélküli. A javaink - és ebbe beletartozik az időnk, a képességeink, a kapcsolataink, stb. – az igazságosság szolgálatába állnak. Ez a bibliai igaz ember.

Másodszor, az igazságosság cselekedete abban is feltétel nélküli, hogy azonnali: *„Ne késs jót tenni a rászorulóval, ha módodban van, hogy megtegyed! Ha van mit adnod, ne mondd embertársadnak: Menj el, jöjj holnap, majd akkor adok!”* Az azonnali lehetőségek gyakran kevésnek és kicsinynek bizonyulnak. Miért is tegyem meg azt a keveset, amit most valóban meg tudok tenni, ha hosszabb távon egyáltalán nem jelent segítséget, megoldást a rászorulóknak? Az ember úgy gondolkodik, hogy majd összeszedi magát, átgondolja, utána néz az intézményes lehetőségeknek, legközelebbre jobban felkészül, stb... De az igazságosság cselekedetében döntő, hogy azonnal tegyünk, amikor szembesülünk és lehetőségünk van tenni – akkor is, ha az nekünk olyan jelentéktelennek tűnik. Elvégre miért akarom én megszabni, hogy mivel dicsőíthetem Istent? És miért nem bízom abban, hogy az ő kezében a kicsiny is jelentős? Annyi magyarázata van az embernek, miközben annyira egyszerű, amit a bölcs mond: Ne késlekedj, ha teheted!

Harmadszor, az igazságosság cselekedeteit még kockázat esetén is tenni kell: *„Mentsd meg azokat, akiket halálra visznek, és ne fordulj el azoktól, akiket a vesztőhelyre hurcolnak! Ha azt mondanád, hogy erről nem tudunk, az, aki a szíveket vizsgálja, beléd lát, és aki lelkedet őrző, ismer; ő megfizet az embernek cselekedete szerint.”* Radikális megközelítés. Nem elég, ha távol tartjuk magunkat a rossztól, hanem minden erőnkkel igyekezni kell a rosszat megakadályozni, ami önmagunk kockáztatásával járhat. A bölcsmondás feltehetően arra a helyzetre nézve született, amikor valakit megtámadnak, és fenyegetik az életét. Felhívja a figyelmet, hogy hiába mondanánk, nem tudunk róla, nem vettük észre, az, aki a szíveket vizsgálja, ismeri a valóságot. Magyarázhatjuk másoknak, még magunknak is, de a szívek vizsgálóját (aki minket ismer) és a lelkek őrzőjét (aki számon tartja a másikat) nem lehet megtéveszteni.

„Mentsd meg azokat, akiket halálra visznek, és ne fordulj el azoktól, akiket a vesztőhelyre hurcolnak.” Nem lehet ezt úgy hallanunk, hogy ne gondoljunk a XX. század nagy és megrázkódtató pusztításaira, mind a náci, mind a kommunista diktatúrák kegyetlenségeire. Számos filmből előttünk vannak a képkockák (idősebbeknek nem filmből, hanem saját tapasztalatból), amikor zsidó embereket visznek a vesztőhelyre, és akik nem tettek semmit, később csak annyit mondanak, hogy nem tudtuk, hova viszik őket. A félelemnek félelmetes pszichológiája van, és ez alól egyikünk sem kivétel. Pedig mi történne a társadalomban, ha az alapvetően jó érzésű többség nem bénulna meg egy démoni kisebbség uralmától, és szembe fordulna a gyilkosokkal? Az egyik kép, amely megmaradt bennem a Bíbor és fekete c. film egy

jelenete. Rómában vagyunk, a náci uralom idején. A németek olasz katonákkal végeztetnek ki egy papot, aki tagja volt egy zsidókat bújtató szervezetnek. Az olasz kivégzőosztag felsorakozik, a pap velük szemben áll, a német tisztek oldalról néznek. Eldördülnek a fegyverek, és a pap sértetlenül áll. Olasz katona nem lő felszentelt papra. Majd a németek kivégzik a papot, és az olasz katonákat. A kérdés, ami felmerül: az olaszok, kezükben a fegyverrel, miért nem a németek ellen fordulnak? Miért tehetetlenek? Azért, mert mindenki félti önmagát. Pedig ha egy egész társadalom állna ki azok mellett, akiket halálba visznek, szembefordulva az elnyomókkal, más lenne a helyzet. Ilyenek mindig vannak, és mindig kevesen vannak. Ők az igazak.

Hadd hangsúlyozzam újra, hogy amint a múlt századba tekintünk, ugyanígy néven kell neveznünk a kommunista diktatúrák által meghurcolt és kivégzett milliőkat is, valamint a hősiességet és a megalkuvó gyávaságot is. Fájdalmas, hogy ebben az országban úgy tudnak emberek az egyik oldallal együttérezni, hogy szinte gyűlölik a másik oldalt. Az érthető, ha a személyes és családi érintettség miatt valakihez érzelmileg közelebb állnak az egyik oldal elnyomottjai, mint a másikai. De az igaz ember szíve Istennel dobban, aki nem az egyik, vagy a másik oldalon, hanem mindig az elhurcolt, megalázott ember oldalán állt és áll. *„Mentsd meg azokat, akiket halálra visznek, és ne fordulj el azoktól, akiket a vesztőhelyre hurcolnak.”* Az igazságosság cselekedeteinek gyakorlása feltétel nélküli.

III. Ki az az ember, aki igazságot cselekszik?

Mi szükséges ahhoz, milyenek kell lenni ahhoz, hogy a meglévő javaink életet munkáljanak? Nyitottság. Az cselekszik igazságosságot, aki megnyitja magát, szívét a nyomorult előtt. *„Találkozik a gazdag a szegénnyel: mindegyiket az ÚR alkotta.”* – olvastuk. A gazdag és szegény között a különbség szembeötlő, ugyanakkor Isten mindkettőt úgy látja, mint az ő alkotását. Mi történik, amikor találkozunk a nyomorúsággal? Figyeld meg, milyen szépen, képletesen fogalmazza meg a Példabeszédek bölcse, hogy mit jelent nyitottnak lenni!

Tekintetünk elárulja, hogy nyitottak vagyunk, vagy bezártuk magunkat: *„A jóságos tekintetű ember áldott lesz, mert ad kenyeréből a nincstelennek.”* Kenyeréből... nem a gazdagságából, hanem abból, ami még a tisztos szegénynek is van. Ellenben: *„Nem fog szűkölködni az, aki ad a szegénynek, de aki elfordítja tőle tekintetét, azt sok átok éri.”* Ránézünk, vagy elfordítjuk tekintetünk. Mindnyájan ismerjük magunkat. Tekintetünk szívünkről szól.

A fülünk is elárulja, hogy nyitottak vagy bezártak vagyunk: *„Aki bedugja fülét a nincstelen segélykiáltására, annak sem válaszolnak majd, amikor ő kiált.”* És ha nem sikerült bedugni a fülünk, még mindig ott van a beszédünk: *„Könyörögve szól a szegény, de a gazdag keményen válaszol.”* Elfordított tekintet, bedugult fül, kemény beszéd – mindez arról beszél, hogy milyenek vagyunk. Lehet, hogy nyitottnak tartom magam, de ezek a képek leleplezik, hogy valójában az vagyok-e. Lehet, hogy azt gondolom, irgalmas vagyok, de ha belenézek ebbe a tükörbe, szembesülök keménységemmel. Hogyan változhatunk meg? Ki az az ember, aki valóban igazságosságot cselekszik, akinek ez egészen természetes, szívből fakadó dolog?

Jézus elmondott egy példázatot az utolsó ítéletről. A példázat központi gondolata, hogy aki látta az éhezőt, a szomjazót, a jövevényt, a börtönben lévőket – és

nem törődött vele, az Jézust vetette meg. És aki találkozott az éhezővel, a szomjazóval, a mezítelennel, a jövevényel, a börtönben lévővel és csak egynek is segített, Jézussal tette ezt. Vegyük észre, hogy apró, jelentéktelen és azonnali segítségről van szó. Egy falat étel, egy pohár víz, egy öltözet ruha, egy látogatás a börtönben. Továbbá, mivel a példázat az utolsó ítéletről szól, úgy tűnik, hogy az igazságosság cselekvése lesz a kritériuma annak, hogy ki megy az örök életre, és ki megy az örök büntetésre. Hogyan értsük ezt? Nem úgy, hogy ha *elég jó voltál másokhoz*, akkor ezzel megvásároltad az örök életet, bűneid bocsánatát, az üdvösséget. Akkor miért halt volna meg Jézus értünk és helyettünk a kereszten? – ami a kereszténység központi titka. Amikor Jézus azt mondja, hogy ha *„megtettétek ezeket akár csak eggyel is a legkisebb atyámfiái közül, velem tettétek meg”*, arra mutat rá, hogy a szíved indulata a szegény iránt leleplezi a szíved indulatát ő iránta. Azaz, ha valaki ismeri szereti és Jézust, nem lehet közömbös és elutasító a kiszolgáltatott emberek iránt. Ez egyrészt az előbb említett tükör, amelybe itt még mélyebben tekinthetünk bele: mit látok a Krisztussal való kapcsolatomról? Mit mond ez el rólam?

Másrészt a példázat meghívás Jézus Krisztushoz. Mert figyelj erre a paradoxonra. Ha úgy élsz és gondolkodsz, hogy önmagad igazságát akár vallási, akár erkölcsi teljesítményedre építed, akkor sohasem fogsz szeretettel fordulni a nyomorulthoz. Vagy közömbös maradsz, mert ha te elérted, érje el ő is, vagy csak azért fogsz segíteni, hogy igazold magad önmagad vagy Isten előtt, hogy te jót teszel. Nem fogod úgy tenni az igazságosság cselekedeteit, hogy azzal Istent dicsőítsd. Vagy nem teszed, vagy magadért teszed. Ha azonban úgy élsz és gondolkodsz, mint aki átélte és folyamatosan megéli Isten szeretetét és kegyelmét Jézus Krisztusban, akkor megolvad a szíved, és fontos lesz számodra az igazságosság.

Hol élheted ezt át? Tudsz azonosulni azzal, aki éhezik és szomjazik? Mert ha nem is fizikai értelemben, de ismered azt a fájó űrt, éhséget, szomjat, ami megelégedésért kiált... Tudsz azonosulni azzal, aki mezítelen? Mert ha nem is fizikai értelemben, de mégis olyan szégyennel élsz, mint a meztelen ember... Tudsz azonosulni azzal, aki idegen? Mert alapvetően nem találod a helyed, és úgy érzed, nem tartozol, nem fogadnak be... Tudsz azonosulni azzal, aki börtönben van? Mert tudod, hogy rab vagy, megkötözött vagy? Boldog vagy, ha igen. Igen, boldog. Boldog, mert akkor tudsz azonosulni azzal, aki azért volt a kereszten éhes és szomjas, hogy téged szeretetével megelégtessen. Aki azért volt a kereszten lemeztelenített, hogy téged ártatlansága és igazsága ruhájába öltöztessen. Aki azért volt a kereszten oda kötözött fogoly, rab, hogy téged a bűn és a megkötözöttségek hatalmából feloldjon. Aki azért volt a kereszten idegen, népéből kivetett, hogy téged az ő országába befogadjon. Minél mélyebben átéljük Krisztus hatalmas és ránk áradó kegyelmét, annál mélyebben átfarmálódik szívünk az igazságosság cselekedeteire.

„Az igaznak a keresetéből élet lesz, a bűnösnek a jövedelméből vétek.”

Ámen!

(Lovas András)